

Actualitzada
octubre 2018Publicada
abril 2013

Tractament simptomàtic del refredat comú i la tos en infants

En nens i nenes amb refredat comú i tos, no s'haurien d'utilitzar de forma rutinària fàrmacs per al seu tractament simptomàtic, llevat que tinguin comorbiditats que ho requereixin.

Resum

- El refredat comú i la tos suposen un motiu de consulta molt freqüent en les visites als pediatres.
- Per al tractament del refredat comú (constipat) i la tos, la indicació de fàrmacs com els mucolítics, antihistamínics, descongestius, antitussígens i expectorants és una pràctica clínica freqüent.
- Diversos organismes han alertat de la poca efectivitat d'aquests fàrmacs així com el risc d'efectes secundaris especialment en menors de dos anys.
- Per aquests motius, els fàrmacs pel tractament simptomàtic del refredat comú i la tos no s'haurien d'utilitzar de forma rutinària en nens i nenes sense comorbiditats que ho precisin

Més informació

El refredat comú i la tos, suposen un motiu de consulta molt freqüent a les consultes pediàtriques, representant el 50% de les infeccions de les vies respiratòries superiors. L'impacte social i econòmic que impliquen aquests casos és important, per exemple, als Estats Units van motivar 62 milions de consultes mèdiques en un any, 45 milions de dies de restricció d'activitat i 22 milions de dies d'escola perduts.

La indicació de fàrmacs per al tractament simptomàtic del refredat comú i la tos (comunament anomenats com a *cough and cold medications*) com els mucolítics, antihistamínics, descongestius, antitussígens i expectorants, ha disminuït en els darrers anys, però continua essent una pràctica clínica freqüent. Molts d'aquests fàrmacs, sols o en combinació, es troben entre els més utilitzats arreu el món, donant-se la circumstància que, a més de ser prescrits pels professionals sanitaris, en molts països es comercialitzen com a medicaments sense recepta mèdica i poden ser lliurement publicitats i adquirits.

A l'any 2012, a Catalunya, en infants menors de 2 anys, s'ha dispensat un total de 35.924 receptes de fàrmacs pel refredat comú finançats totalment o parcialment pel CatSalut, que corresponen a una taxa de 23 receptes per 100 habitants, el 4,6% del total de receptes finançades pel CatSalut per aquest grup d'edat. Pel total de menors de 15 anys, la taxa és de 27 (331.993 receptes), un 8,4% del total de receptes finançades pel CatSalut. La demanda d'aquests medicaments per part dels pares encara n'incrementa més la seva prescripció i consum.

Respecte a la indicació dels fàrmacs per al tractament simptomàtic del refredat comú i la tos, no existeix evidència científica convincent per a la eficàcia de cap d'ells. Els mucolítics no han demostrat eficàcia i els assajos clínics que s'han realitzat al respecte tenen problemes metodològics i resultats contradictoris. Els antihistamínics tampoc no escurcen ni milloren la simptomatologia del refredat comú, ni la congestió nasal, ni la rinorrea, ni l'esternut. Una revisió sistemàtica publicada per la Cochrane Library, va avaluar l'ús d'antihistamínics en monoteràpia i combinats amb descongestionants nasals. La conclusió fou que l'administració d'aquests fàrmacs no aportava cap milloria sobre la congestió nasal, rinorrea ni altres símptomes de malaltia, ni en adults, ni en nens. Tampoc hi ha una evidència de bona qualitat sobre l'eficàcia dels medicaments

sense recepta mèdica per a la tos aguda: els estudis publicats mostren resultats contradictoris amb incertesa respecte a la rellevància clínica.

A més, els fàrmacs per al tractament simptomàtic del refredat comú i la tos no estan alliberats de tenir efectes secundaris, com a per exemple: irritabilitat, somnolència, mareig i cefalea entre d'altres. Els antihistamínics de primera generació en monoteràpia van demostrar provocar un major nombre d'efectes adversos que el placebo, fonamentalment relacionats amb la sedació. D'altra banda, els antitussígens poden emmascarar patologies com la tos ferina, especialment greu en edats inferiors a dos anys. S'han descrit casos extrems de morts infantils atribuïdes a aquests fàrmacs, pel que estarien especialment contraindicats en menors de dos anys.

Darrerament han sorgit diverses alertes al respecte de la utilització dels fàrmacs per al tractament simptomàtic del refredat comú i la tos en població pediàtrica basades en el seu balanç risc-benefici desfavorable. El *Center for Disease Control and Prevention (CDC)* va publicar al 2005 la recomanació de no administrar-los en menors de 2 anys pel risc d'efectes secundaris. L'any 2006, el *American College of Chest Physicians* va difondre que la literatura al respecte de la utilització d'aquests fàrmacs no era favorable. D'altra banda, en el 2008, la *Food and Drug Administration* va recomanar no administrar cap mena de medicament pel refredat en infants menors de 2 anys.

En termes de despesa, els fàrmacs dispensats el 2011, finançats total o parcialment pel CatSalut, van suposar un total de 20 milions d'euros, dels quals 16 milions van ésser finançats pel CatSalut i la resta pels usuaris. L'any 2012, la despesa va disminuir fins a 15 milions, com a conseqüència de l'actualització de la llista de medicaments que queden exclosos de la prestació farmacèutica en el Sistema Nacional de Salut. Entre els menors de 14 anys, la despesa va ser de 1'8 milions d'euros, dels quals els usuaris en van assumir gairebé 700.000. Del total de despesa d'aquest grup, 1,1 milions d'euros corresponen a fàrmacs mucolítics (400.000 euros) i antitussígens (740.000 euros) i la resta correspon a fàrmacs antihistamínics (705.854 euros).

Amb el suport de

Fonts

- Deckx L, De Sutter AIM, Guo L, Mir NA, van Driel ML. Nasal decongestants in monotherapy for the common cold. Cochrane Database of Systematic Reviews 2016, Issue 10. Art. No.: CD009612. Disponible a: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/27748955>.
- Hayward G, Thompson MJ, Perera R, Del Mar CB, Glasziou PP, Heneghan CJ. Corticosteroids for the common cold. Cochrane Database of Systematic Reviews 2015, Issue 10. Art. No.: CD008116. Disponible a: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/26461493>.
- De Sutter AIM, Saraswat A, van Driel ML. Antihistamines for the common cold. Cochrane Database of Systematic Reviews 2015 Issue 11. Art. No.: CD009345. Disponible a: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/26615034>.
- Sharfstein JM, North M, Serwint JR. Over the counter but no longer under the radar- pediatric cough and cold medications. N Engl J Med. 2007 Dec 6;357(23):2321-4. Disponible a: <http://www.nejm.org/doi/pdf/10.1056/NEJMp0707400>.

- Shefrin AE, Goldman RD. Use of over-the-counter cough and cold medications in children. Can Fam Physician. 2009 Nov;55(11):1081-3. Review. Disponible a: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2776795/pdf/0551081.pdf>.
- Vernacchio L, Kelly JP, Kaufman DW, Mitchell AA. Cough and cold medication use by US children, 1999-2006: results from the slone survey. Pediatrics. 2008. Aug;122(2):e323-9. Disponible a: <http://pediatrics.aappublications.org/content/122/2/e323.full.pdf+html>.
- Vernacchio L, Kelly JP, Kaufman DW, Mitchell AA. Medication use among children <12 years of age in the United States: results from the Slone Survey. Pediatrics. 2009 Aug;124(2):446-54. <http://pediatrics.aappublications.org/content/124/2/446.full.pdf+html>.
- Snellman L, Graft D, Avery W, Jenkins J, Krueger H, Sparks C et al. Health Care Guideline: Diagnosis and Treatment of Respiratory Illness in Children and Adults. ISCI Fourth Edition/January 2013. Disponible a: <http://www.icsi.org>.
- Smith SM, Schroeder K, Fahey T. Over-the-counter (OTC) medications for acute cough in children and adults in ambulatory settings. Cochrane Database Syst Rev. 2012 Aug 15;8:CD001831. Disponible a <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/14651858.CD001831.pub4/abstract>.
- Sutter AI, Lemiengre M, Campbell H, Mackinnon HF. Antihistamines for the common cold. Cochrane Database Syst Rev. 2003;(3):CD001267. Review. Disponible a: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/14651858.CD001267/abstract;jsessionid=ABDE5868E36AC9897ACA93A2EE3AAE3F.d03t03>.
- Fashner J, Ericson K, Werner S. Treatment of the common cold in children and adults. Am Fam Physician. 2012 Jul 15;86(2):153-9. Review. Disponible a: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/?term=am+fam+physician+AND+Ericson+K+AND+Werner+S+AND+Treatment+of+the+common+cold+in+children+and+adults>.
- Bell EA, Tunkel DE. Over-the-counter cough and cold medications in children: are they helpful? Otolaryngol Head Neck Surg. 2010 May;142(5):647-50. Disponible a: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/20416449>.
- Arroll B. Common cold. Clin Evid. 2006 Jun;(15):2006-14. Review. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/16973075> Disponible a: www.clinicalevidence.org.
- FDA consumer health information. Using over-the-counter cold and cough products in children. January 17, 2008. Disponible a: <http://www.fda.gov/NewsEvents/Newsroom/PressAnnouncements/2008/ucm116839.htm>.
- 2008 CDC. Infant Deaths associated with cough and cold medications. Two states. January 12, 2007;56:1-4. Disponible a: <http://www.cdc.gov/mmwr/preview/mmwrhtml/mm5601a1.htm>.
- Resolución de 2 de agosto de 2012, de la Dirección General de Cartera Básica de Servicios del Sistema Nacional de Salud y Farmacia, por la que se procede a la actualización de la lista de medicamentos que quedan excluidos de la prestación farmacéutica en el Sistema Nacional de Salud. Disponible a: <http://www.msssi.gob.es/profesionales/farmacia/pdf/BOEA201210952.pdf>.

Enllaços d'interès

- Choosing Wisely campaign. American Academy of Pediatrics. Five Things Physicians and Patients Should Question: Disponible a: http://www.choosingwisely.org/wp-content/uploads/2013/02/AAP-5things-List_Web.pdf.

Essencial és una iniciativa que identifica pràctiques clíniques de poc valor i promou recomanacions per tal d'evitar-ne la realització.

Si voleu rebre més informació sobre el projecte, podeu contactar amb: essencial.salut@gencat.cat o visitar el web: <http://essencialsalut.gencat.cat>